

Formán kívül és belül

Az írás a Népszabadság
2015. 03. 30. számában
jelent meg.

[1 komment](#)

[Kolláth György](#)

A formánkivüliség sportkifejezés; arra utal, hogy a spíler sorozatban, mélyen az elvárhatóság, a liga, sőt önmaga (egykori) szintje alatt teljesít. Több oka lehet: arroganciával kevert cinizmus (a balga népeknek ennyi kell); cseles önzés és versenyképtelenség (ülni a tutiban, bezárkózni, öntömjénben agyalni). A súlyos pályakép beborítja a közéletet, deformálja a jogot is. 2010 nyarától ez a trend. Fókuszában az antidemokratikusan, resztlíkből, szántsándékkal összeollózott és elfoglalt közjogi intézményrendszer áll.

A kormányfő nyilatkozik: nem tart újabb európai uniós kellemetlenségektől, a magyar berendezkedést csak jogi úton érhetné támadás, ám minden elem olyan, ami másutt is létezik, az meg, hogy miként vannak az elemek összerakva, jogi eljárásban nem vizsgálható. A kifogások eltűnnek, amikor a jog nyelvére próbálják fordítani őket, márpedig az Európai Bizottságban csak ez számít. Mennyi valóság lehet ebben? Kevés, ám az leleplező.

Tréfa a fajtanemesítőről: keresztezte a kígyót a sünnel, lett két méter szögesdrót. A magyar közjog Micsurinja is kb. erre futott ki. Nem véletlenül; így fundálta ki. Van igazság abban, hogy az ambivalens, elnéző szponzor, azaz az EU nem ellenfél az értékromboló hamisságok megfékezésében. Érzí, hogy megvezetik, de a konszenzuskényszer nagy úr. Talán majd lesz puha monitoring a mi saját jogállami bajaink tárgyában; de az uniónak nem kellhet ez jobban, mint nekünk. Talán majd számon kéri az alapszerződés kardinális elveit, meg az Alapjogi Charta szellemét és betűit. Onnan nézve tán fontos, de nem sürgős ez.

Az uniós alapszerződés 2. cikke: az unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.

Hová jutottunk ettől? Jogi abszurdumokig. Az alapelvek nem lózungok, hanem számon kérhető normák, fő irányok, biztosítékok is: megszabják a részletek egészét. Az uniós krédója: tagjai jogállami demokráciák. Nincs valós, hatékony szankció, ha egy tagország megszegi a főmenüt; ha betli áll elő az alapértékek ügyében. Ezt kihasználva az Orbán-kormány taktikusan jogászkodott: csöppnyi módosítás az alkotmányon és más, önkényt intézményesítő törvényen; így formálisan megfelelnek az unió jogának.

A jogban sem csak egy út és mód létezik. A demokratikus országok egyes meredek megoldásainak átvételével közjogi államcsíny is leplezhető, másra mutogatva kidumálható. Lassú a felismerés: ez csak kirakat, Potemkin-demokrácia; de meddig van így helyünk az elitklubban? Magyarország közjogában a de jure és a de facto helyzet (az írott és a tényleges jog eltérése) Makó–Jeruzsálem-szintű. Még az sem nyilvánvaló, hogy természeti, gazdasági, társadalmi törvény(szerűsége)t unortodox jog nem írhat felül, nem győzhet le.

Legkésőbb az illiberális proklamáció világossá tette a trükköt: kénytelen-kelletlen módon be kell tartani a demokrácia alakosságait, hogy korlátlanul meg lehessen szegni annak érdemét. De halvány sugallat se jöjjön valódi politikai váltógazdaságra, hatalommegosztásra, a (civil)társadalom által ellenőrzött államra, alkotmányos közpolitikára, jogállamiságra. Függetlenségnek, fair versenynek kitenni kulcspontokat és potentátokat dehogyan kell. Erkölcsi bátorság nincs mindezt a nevéen, pl. demokráciának nevezni.

El kell játszani, hogy ez magyar érdek, honi mixtúra, hátranyilazós, félázsiai sajátosság; s mint ilyen: mintaértékű, krízisálló, példaadó, kétharmad által legitimált. Keresztényi is? Vedd össze: „Vedd el a jogot, mi más az állam, mint egy nagy rablóbanda” (Szent Ágoston). Öt év alatt érdemben a következők mentek végbe: leplezni próbált, mégis céljában és eredményében önérdékű közhatalmi és jogpolitika szab(ott) meg mindent.

Egyirányú „felhalmozás” jött élből, és tarol(t) öt lépésben. 1. Átszerveznek, átneveznek X alkotmányos intézményt. Mindet. 2. Stratégiai csúcspozíciót hoznak létre benne, zömmel egy személyre kialakítva. 3. 9–12 éves mandátummal betonozzák be, teszik szinte leválthatatlanná a már előre kiszemeltet. 4. Ájtatos képpel beleültetnek egy vagy több bizalmast, majd már együtt színlelik a poszt függetlenségét. (Kivétel a főbíró.) 5. Ellehetetlenítik, elkedvetlenítik, szinte kalodába zárják az utánuk jövőket. A kormányfőnél semmiféle ajánlás, változásigény nem tárgyalási alap, mely az öt lépcső lényegét és összefüggését érintené.

Az orbáni államképlet valami olyasmi, mint egy guminő betonból. A humor méltó hozzá; illesztései tragikomikusak. Sólyom László poénja volt (bizony!): „minden kifogásolt szabályra van külföldi példa. Ennek pont annyi értelme van, mint ha azt mondanánk, hogy az állatorvosi ló a boncasztalon tulajdonképpen egészséges, hiszen külön-külön minden betegsége előfordul más, még élő lovakban.” Kamuérv, hogy a habzsolt jogkörök mindegyike megtalálható a nyugati országok valamelyikében. A szóba jövő országok hagyománya, kultúrája, politikai és morális szokásrendje, versengő-együttműködő elitje kizárja a visszaélést, bármilyen régi norma engedné is azt.

A sósav (HCl) összetevőinek mindegyike is megtalálható olyan ártalmatlan elemekben, mint a konyhasó (NaCl) és a víz (H₂O), mégis az egész, így együttvéve öl. Önmagában egy állvány, egy penge, egy kosár nem veszélyes, de már együtt a guillotine mégsem kéziszerszám. A kirakósdiban a sorrend sem mindegy. Hiába mondják a viccben az inasnak, hogy a sonkából, a kolbászból, a tepertőből, a szalonnából rakja össze a disznót. A disznóságokat visszaállítani (lesz) nehéz. Befelé megyünk még az erdőbe; a kijózanodás késik. Az olcsó patchwork, a dirib-darab nem világszám. Mikor jöhet el az orbáni vízió ígért európai térhódítása? Majd ha Svájcban magyar forint alapú hiteleket osztogatnak.

A szerző alkotmányjogász

*

A Fórum oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség álláspontját. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a meg nem rendelt kéziratokat rövidítve és szerkesztve közölje a lap nyomtatott vagy online változatában.